

Innspill til handlingsplan for økt andel grønne anskaffelser fra Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Innledning.

Anskaffelsesseksjonen i Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV) mener det er viktig at offentlige oppdragsgivere tar samfunnsansvar, og vi ser at offentlige anskaffelser kan være et effektivt virkemiddel for å redusere klima- og miljøbelastningen i samfunnet.

Som offentlig oppdragsgiver i en anskaffelsesprosess er det imidlertid mange forhold som skal hensyntas. Arbeidet med å ta hensyn til klima og miljø oppleves ofte som utfordrende, fordi det krever kompetanse og kunnskap om klima, miljø og livsykluskostnader, i tillegg til kunnskap om at det konkrete miljøkravet som stilles faktisk har den positive effekten på klimaet og miljøet som er tiltenkt/ønskelig. Klima- og miljø er i seg selv krevende fagområder, som kommer i tillegg til den anskaffelsesfaglige kompetansen som oppdragsgiver må besitte.

Vi mener at det er flere forhold som er nødvendig for at handlingsplanen for økt andel grønne anskaffelser skal fungere og faktisk ha effekt.

Behov for lett tilgjengelig informasjon og verktøy.

Innledning

Mange offentlige oppdragsgivere mangler tilstrekkelig kompetanse om klima og miljø, klima- og miljøvennlige løsninger og livssyklusberegninger, til å kunne hensynta dette på en god måte i anskaffelsene sine. Denne kompetansen er vanskelig tilgjengelig for mange, og det er svært krevende for den enkelte oppdragsgiver å inneha tilstrekkelig og oppdatert kompetanse på fagfeltet. Vår erfaring er at dette gjelder uavhengig av størrelsen på oppdragsgiveren og det anskaffelsesfaglige miljøet hos den enkelte oppdragsgiver.

For at oppdragsgivere skal kunne gjennomføre flere grønne anskaffelser mener NAV derfor at det må finnes informasjon og verktøy som er lett tilgjengelig og som gir konkret hjelp for den enkelte anskaffer.

Råd og retningslinjer for innrettelse av anskaffelsespraksisen

Vi mener at Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) må gi mer veiledning om klima- og miljøvennlige anskaffelser. Etter vår mening har oppdragsgivere behov for veiledning om miljø på flere nivåer innenfor sin anskaffelsespraksis. Dette kan for eksempel være om oppdragsgivere bør satse på et område eller flere utvalgte områder samtidig, for å gi best mulig resultat for klima og miljø. Det kan også være veiledning om det for eksempel er hensiktsmessig å satse på å redusere bruk av eller forbedre klimafotavtrykket til konkrete materialer (plast, aluminium og elektronikk), for at anskaffelsene kan bli mer grønne.

Vi tenker at det for eksempel kan ha god effekt for det offentliges klimafotavtrykk dersom alle offentlige oppdragsgivere som anskaffer like ytelser eller ytelser/varer laget av samme materiale, gjør en særlig innsats for reduksjon av klimafotavtrykket på samme område. Da må det imidlertid foreligge klare retningslinjer og anbefalinger om at det er slik det offentlige bør innrette sin anskaffelsespraksis.

Kriteriesett og beregning av miljøbelastning

For den enkelte anskaffer kan det være vanskelig å vite at miljøkravene som stilles i anskaffelsene faktisk bidrar til mindre belastning på miljøet. Det hjelper lite å be om resirkulert stoff i et møbel, dersom metoden som brukes for å resirkulere stoffet faktisk utgjør like stor eller større miljøskade. Slike forhold er vanskelig for den enkelte anskaffer å ha oversikt over, og denne usikkerheten kan være medvirkende for at man ikke tør å stille miljøkrav i en anskaffelse.

Vi synes det er veldig bra og nødvendig at Digdir utvikler kriteriesett for utvalgte områder som offentlige oppdragsgivere kan benytte for å få råd om hvordan vi bør stille krav i den enkelte anskaffelse. Det gjør arbeidet med miljø i anskaffelser litt enklere for innkjøpsrådgivere og gir en forsikring om at kravene vi stiller faktisk bidrar til å redusere miljøbelastningen. Dette vil også gi mer forutsigbarhet for leverandørmarkedet.

Vi mener derfor at Digdir må videreutvikle Kriteriesettveilederen, og også få på plass nye kriterier og videreutvikle eksisterende kriterier. Digdir bør også utvikle kriteriesett for innkjøp av sammensatte produkter og tjenester, som for eksempel hjelpemidler, produkter med elektronikk etc. Vi mener derfor at veiledningen og verktøyet for offentlige oppdragsgivere for å få til mer grønne anskaffelser også bør ha søkelys på miljøbelastningen til ulike typer av materialer, der sentrale spørsmål vil kunne være:

- Hva er de miljømessige utfordringene med de ulike materialene?
- Hva er de miljømessige fordelene med ulike materialer?
- Hvilke materialer er det hensiktsmessig å be om resirkulert materiale?

Innkjøpere trenger også veiledning/kunnskap om hvordan man kan beregne miljøbelastningen av et innkjøp. For eksempel kunne man sett for seg utvikling av et standardisert CO2-regnskap for ulike typer av innkjøp.

Utvikling av standarder for klima- og miljøvennlige ytelser

Det er svært krevende å lage og opprettholde kriteriesett for mange ulike ytelser. NAV mener at det som alternativ til kriteriesett, kan være mer hensiktsmessig å utvikle standarder for miljø som oppdragsgivere kan kreve at leverandørene eller ytelsene skal oppfylle, i stedet for at vi vurderer ulike krav i hver anskaffelse. Dette kan for eksempel være standarder som materialene i produkter må være i henhold til, slik som standarder til plast, tekstiler, metall og overflatebehandling av metaller. Alternativ kunne man sett for seg en overordnet standard for produkter, eksempelvis en miljøstandard som gjør det mulig for en leverandør å merke produktet som «minst 30%» gjenvunnet materiale.

Vi ser også for oss at det vil kunne være hensiktsmessig å utvikle standarder til miljøvennlig tjenesteyting, som for eksempel transporttjenester. Utviklingen av standarder mener vi bør gjøres i et samarbeid mellom offentlige oppdragsgivere og leverandørene. Se for øvrig våre innspill til hvilket ansvar vi mener også bør pålegges leverandørsiden for at man skal kunne øke andelen grønne anskaffelser.

Nasjonalt nettverk for miljø i anskaffelser.

Vi ser behov for et nasjonalt nettverk for miljø i anskaffelser, og vi har tidligere bedt Digdir om å opprette et slikt nettverk. Nettverket vil kunne fungere som en arena for informasjonsutveksling og kompetansedeling mellom oppdragsgivere, med Digdir som koordinator for nettverket. Vi opplever at mange oppdragsgivere forsøker så godt de kan hver for seg å jobbe med miljø i anskaffelser, og mener det vil være fruktbart med et forum der oppdragsgivere som gjør tilsvarende innkjøp kan dele erfaringer.

Leverandørsiden har også selvstendig ansvar.

Vi mener at det ikke bare er oppdragsgivere som har et ansvar for at man får økt andelen grønne anskaffelser. Det må også stilles krav til leverandørsiden.

Vi har mye dialog med markedet i forkant av våre anskaffelser. I dialogen med markedet opplever vi at leverandørsiden har til dels liten kunnskap om leverandørkjedene sine, og at det er manglende kunnskap om hvilken miljøbelastning deres produkter og tjenester utgjør. Dersom oppdragsgivere skal kunne etterspørre mer miljøvennlige løsninger kreves det også kunnskap og samarbeid fra leverandørsiden og deres interesseorganisasjoner.

Alternativt kan man se for seg at nasjonale myndigheter stiller strengere krav til enkelte typer av virksomheter. Et konkret eksempel som har positiv effekt på miljøet, er at svenske og danske myndigheter stiller krav til utslipp fra bilvaskehaller. Dette gjøres imidlertid i liten grad av norske myndigheter.